

"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ"

ОД КНИГАТА НА
ХАНС-ЛОТАР ШТЕПАН
"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ" - Идентитетот
на Македонците прикажан на примерот
на Балканскиот сојуз (1878-1914), во
издание на "АЗБУКИ"

Во работниот наслов се тематизира проблемот на идентитетот на Македонците. Македонскиот читател, сосема логично, својот идентитет го следи како нешто саморазбирливо; меѓутоа, тој би требало да земе предвид дека соседните држави до денешен ден се обидуваат со проблематични аргументи да ги втемелат нивните претензии за македонскиот јазик, името и територијата, кои на Македонците не им дозволуваат никаков сопствен идентитет. Почнувајќи од Берлинскиот конгрес во 1878 г., но особено по Балканските војни од 1912/1913 г. тие ги повторуваат своите фалсификувани барања, притоа надевајќи се на тоа дека еден ден тие би созреле во неотповикливи вистини.

Следствено на тоа, семејството на народите беше погрешно информирано за идентитетот на Македонците, а сега тоа ќе може да си направи објективна слика за историјата на Македонците.

Истражувањето се темели врз (необјавените) акти на Политичкиот архив на германското Министерство за надворешни работи.

Подготвила: Милева ЛАЗОВА

МАМКАТА НА АНТАНТОВАТА

Русија со Англија и Франција како нејзина заднина морале да имаат големи интереси за создавањето на Балканскиот сојуз, исто како и за Балканските војни. Овој интерес мора да бил толку голем што Русија, по спогодбата со Антантата, во резимето за балканските кралства отворено давала до знаење, заговарала и ги поставувала своите агресивни цели (односно, нужната појдовна точка за Балканските војни).

Меѓутоа, интересот на Антантата бил толку голем што ниту Балканскиот сојуз (сепак релативно безначаен), не можел да го задоволи ниту, пак, Балканската војна, а уште помалку остатокот од Турција.

Се подразбира дека балканските држави тоа го искористиле за сопствените цели. Антантата можела нив да ги придобие за своите цели само по оваа цена.

Постоела само една причина која ќе ја изготви вкупната сметка на Антантата, а тоа беше создавањето затворен фронт против Австрија и Германија. Балканскиот сојуз и служел на Антантата само како алат.

Јасно е дека т.н. "затворен фронт" го сочинувал само малиот јужен дел од големиот круг на Антантата околу Двојниот сојуз, кој во историјата влезе под поимот "опкружување". Од своја страна, пак, тој одиграл голема улога меѓу двете групи-

рања, поради што одблизу ќе го разгледаме во определено време.

На Антантата ѝ било дозволено во секое време, според потребите, успешно да ги вовлече балканските држави во "затворениот фронт" и да ги вовлече во војна двете германски држави, без притоа да мора да стравува дека балканските држави, сè додека доволно цврсто висат на ченгелот на Антантата, ќе се приклучат кон средните сили.

Мамката за оваа јадица била Македонија.

Тајната спогодба со Русија предизвикала натамошна сензација: царот не само што ја прифатил оваа функција, туку тој и на двете страни на крајот на април 1912 година ова прифаќање го нострифицирал.

Една навидум безначајна случка, но која поставила камен темелник во историјата на Македонија: царот ја "нострифицирал" својата подготвеност во случај на двоумење да дејствува како судија во поделбата на Македонија!

Царот го подготвувал своето соучество во поделбата на Македонија површно во однос на неговата роднинска династија во Грција. Подлабоката смисла на овој "широкоград" гест сепак - како што ќе биде покажано - лежел во долгорочните планови на Антантата наспроти

двете германски држави.

Станува сè појасно зошто проектот за Балканскиот сојуз се одвивал упорно и во строга тајност.

Бугарско-грчката спогодба

Основањето на Балканскиот сојуз следувало два месеца подоцна, на 29 мај 1912 година. Поинаку отколку што може да се прочита во признаените стандардни дела, Атина не пристапила кон билатералната Бугарско-српска спогодба, туку заклучила одвоена спогодба со Бугарија. (Фриц Фишер, исто така, пишува дека Грција "се приклучи".)

Во споредба со децениски долгите бесплезни спорења, овие преговори под притисок на случувањата, беа релативно успешни, всушност брзи, а се одвивале дури и кога во фазите на несогласување доаѓало до прекин на контактите.

Атина од почетокот јасно ставила до знаење дека ќе се впушти во дискусија со Бугарија само под услов "протерувањето на Турција од Европа да остане цел на балканските држави".

Но, Грција сепак:

"во случај на поделба на европскиот дел од Турција бараше да се постави гранична линија северно од Валора, Монастир, Воден и Серес", како и источна граница "на реката Нестос од онаа стра-

на на Кавала..."; ова беше постојано наведувано "како претпоставка за натамошните преговори", при што Бугарија ги прекинала преговорите.

Колку и да биле високопоставени грчките барања кои се однесувале за посакуваното протегање на границата, подоцна, во Балканските војни Грција на-

зираа врз размена на ноти".

Дури во мај 1912 година Бугарија презела нов напад. Грчкиот весник "Ефимерис" известил: "Иако Софија, поради интернационални импликации за ова прашање ја одби грчката желба и Крит да влезе во планираната спогодба, почна со дискусијата за конкретните услови.

Многу можно, дури и многу веројатно, дека англиската Влада и балканските држави неа ја покриле и со нејзината прикривачка тактика услужно ја поддржале.

Значи, не е самоизмама, туку заблуда. Грчката подготвеност да се спроведе автономија за Македонија и за Албанија, според еден извештај на весникот "Ефимерис", била поврзана со очекувањето дека "Бугарија (требала) да ја преземе "елинизацијата" и да ги обезбеди грчките барања за Епир".

Веројатно денешната Еленска Република без задоволство би се сеќавала на тоа дека во мај 1912 година токму својот крвен непријател го молела за "елинизација и за обезбедување на грчките барања за Епир". Какви ли барања биле тоа кога Грција во своето докажување на правото се ставила во рацете на еден, во голема мерка недоверлив противник!

Понатаму од статијата произлегува дека грчката Влада во 1912 година се обидела на Бугарите, со доказ од прочуениот Берлински договор од 1878 година и од него изведениот изглед на интернационалната правна основа, да влијае така што Бугарите да не се осмелат да се посомневаат во бугарско-грчкото одбележување на границата во Македонија. Доказот гласеше:

"Грција требаше да ја зачува линијата ветена со Берлинскиот договор".

ЈАДИЦА БИЛА МАКЕДОНИЈА

вистина ги присоединила Воден и Серес. Во секој случај првонаведените два града: Валора, денешна Флора во Албанија и Монастир, денешна Битола во Македонија, Грција досега не успеа да ги анектира.

Досега...

Како што дури по една година германскиот амбасадор во Виена, Фон Штрајт, слушал од својот грчки колега, значи временски кога Првата балканска војна веќе се приближувала кон крајот, за време на преговорите со Бугарија за Балканскиот сојуз. Грција го условувала со дефанзивен сојуз и програма за спроведување реформи во Македонија. Ова јасно формулирање го поставил Фон Штрајт за водач на преговорите на Грците, бидејќи Бугарите, за време на владеењето на премирот Трипкус, веќе еднаш содржината на нивните преговори со Грција ѝ ја предале на Турција.

Затоа тој:

"така грижливо го состави што дури ниту Турците во него не можеа да најдат нешто неправилно.

(Тоа дека грчката Влада порано еднаш токму истото им го направила на Бугарите, амбасадорот Фон Штрајт промислено го премолчил.) "со Србија, Грција немаше некаков особен договор. Постојано се одвиваа преговори кои се ба-

Исто и бугарско-грчката спогодба почнала со изненадувачки концепт:

"Ако се спроведеше автономија за Македонија и Албанија..."

Интересно! Толку интересно што само овој текст можел да биде причина за "Тајмс" подоцна со највисоки тонови да се воодушеви од целите на "фундаменталните принципи на правата на народите", кон кои се стреми во име на христијанското население на европскиот дел од Турција, а истовремено и од одбранбениот карактер на спогодбата.

Бугарската Влада за ова изготвила безброј предлози: нејзината цел била -

"да се постигнат подносливи услови за живот на бедните христијани во Турција".

На друго место, балканскиот дописник на англискиот весник напишал: ослободувањето од тиранијата и јаремот...

"беше постигнато со непотпомогнатата сила на младите балкански кралства обединети со цел ослободување на нивниот угнетен род - затоа што тоа беше вистинскиот објект на војната".

Во поглед на ослободувањето на христијаните дури и "Тајмс" наседнал на убавите формулации, кои служеле само за украсување на грчко-бугарската алчност за територии.

Или само така се преправале?

И гледај: прастариот трик на играта со џебови импонирачки успеал: Бугарите се изблефирале од финтата.

Дали тие повеќе не знаеле дека во Берлинскиот договор воопшто не станувало збор за "Македонија". Инаку, грчкиот куршум можел да биде повратен: ако Бугарите барем во мала мерка го познавале Берлинскиот договор или ако се потруделе уште еднаш да го прочитаат, ќе можеле да се забавуваат (барем за грчкото треснување во сопствената дупка). Бидејќи во 1878 година, според протоколот бр. 13 од седницата одржана на 5.7.1878 година, во врска со член 24 од Берлинскиот договор, прекројувањето на границите можело да се одвива во полза на Грција:

"од долината на Саламира (стариот Пенеј до Егејско Море, како и од Каламас до Јонско Море".

Меѓутоа, Бугарите повеќе не се сеќавале дека тогашните желби на Грците се однесувале само на корекцијата на границата во Тесалија и на јужен Епир кон Турција. (Очигледно и самите Грци заборавиле: за нив историската реминисценција бездруго имала значење само на еден зафат во трик-кутијата за преговарачката тактика.)

(продолжува)